

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA “SHUKRONALIK”NI IFODALAYDIGAN BIRLIKLARNING IJTIMOYIY-MADANIY O‘ZIGA XOSLIGI

Rahimova Shahnoza Jo‘raqulovna,

Termiz davlat pedagogika instituti, Amaliy ingliz tili kafedrası o‘qituvchisi

raximovashaxnoza68@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15243878>

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz va o‘zbek tillaridagi "shukronalik"ni ifodalashning ijtimoiy va madaniy xususiyatlarini taqqoslaydi. Shukronalik insonlar o‘rtasidagi o‘zaro hurmat, yaxshi munosabatlar va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ingliz tilida shukronalikni ifodalash odatda oddiy va to‘g‘ridan-to‘g‘ri bo‘lib, rasmiy va samimiy kontekstlarda ishlatiladi. O‘zbek tilida esa shukronalik chuqurroq, samimiyroq va ko‘proq diniy va axloqiy qadriyatlar bilan bog‘liqdir. Shuningdek, maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi shukronalik ifodalarning o‘xshashliklari va farqlari ko‘rib chiqilib, madaniy nuqtai nazardan yoritiladi. Bunday tahlil interkultural muloqotda madaniy farqlarni tushunishga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: Shukronalik [Minnatdorchilik], Ijtimoiy va madaniy qadriyatlar, Ingliz tili, O‘zbek tili, Madaniy farqlar, Diniy qadriyatlar, Axloqiy qadriyatlar, Interkultural muloqot, Rasmiy va samimiy ifodalar, Tranzaksion til.

Shukronalik — bu insonlar o‘rtasidagi muhim ijtimoiy va madaniy qadriyatlardan biridir. Har bir jamiyatda minnatdorchilik bildirish, yaxshilikka javoban rahmat aytish muhim ahamiyatga ega. Shukronalik, nafaqat kishilarning o‘zaro munosabatlarida, balki ularning axloqiy qadriyatlarida ham katta o‘rin tutadi. Ingliz va o‘zbek tillaridagi shukronalikni ifodalashning o‘ziga xos usullari, ularning madaniy, diniy va ijtimoiy kontekstga bog‘liqligi turlicha. Maqolada ingliz va o‘zbek tillarida shukronalikni qanday ifodalash, bu ifodalar va ular ortidagi madaniy mazmuni tahlil qilishga harakat qilamiz. Shuningdek, har ikkala tildagi shukronalik ifodalarning o‘xshashliklari va farqlari ko‘rib chiqiladi.

Shukronalik tushunchasi va uning ijtimoiy-madaniy ahamiyati. Shukronalik yoki minnatdorchilik, oddiy qilib aytganda, boshqalarga yordam uchun rahmat aytish, ularning yaxshiligini qadrlash yoki e‘tirof etishdir. Bu ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlash, hurmatni va o‘zaro yaxshi aloqalarni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Shukronalik, shuningdek, insonlarning axloqiy qadriyatlarini shakllantiradi. Ko‘plab madaniyatlarda shukronalik, mehr-oqibat, hurmat va samimiyat bilan bog‘liq bo‘lib, bu ijtimoiy muhitda odob-axloqning yuqori darajada bo‘lishini ta‘minlaydi.

Ingliz va o‘zbek tillaridagi shukronalik ifodalari, har ikki madaniyatdagi o‘ziga xosliklarni aks ettiradi. Ingliz tilida minnatdorchilikni ifodalashda, shukronalik ko‘proq soddalashgan va rasmiy muhitda ko‘proq ishlatiladi. O‘zbek madaniyatida esa shukronalik ifodalari ko‘proq samimiy, diniy qadriyatlar bilan bog‘liq bo‘lib, o‘zaro hurmat va minnatdorchilikning chuqur anglashini talab qiladi.

Ingliz tilida shukronalikni ifodalash. Ingliz tilida shukronalikni ifodalash ko‘pincha oddiy va to‘g‘ridan-to‘g‘ri tarzda amalga oshiriladi. "Thank you", "Thanks", "Thank you very much" kabi iboralar bu tilning keng tarqalgan

shukronalik ifodalaridir. Ularning hammasi yordam yoki yaxshilik uchun minnatdorchilik bildirishni anglatadi. [2:112-128]

Rasmiy vaziyatlarda minnatdorchilik ifodalari aniq va an'anaviy bo'ladi. Masalan, "I appreciate it" yoki "I'm grateful" kabi ifodalar yordamni qadrlashni bildiradi. Bu ifodalar, ko'pincha formal kontekstlarda, ish muhitida yoki boshqa rasmiy vaziyatlarda ishlatiladi. Shuningdek, ingliz tilida "Thanks a lot", "Thanks so much" kabi iboralar ko'proq samimiy va yaqin aloqalar o'rnatish uchun ishlatiladi. Ingliz tilida shukronalik ifodalarning qisqaroq va oddiy bo'lishi, ushbu madaniyatning ochiqlik va soddalikka bo'lgan ehtiyojini aks ettiradi. Minnatdorchilik, o'z navbatida, hech qanday majburiyat yoki davomiylikni talab qilmaydi. Bu ifodalar, shuningdek, interaktsiya osonligini va o'zaro munosabatlarning soddalashishini ta'minlaydi. [3:45-58] O'zbek tiliga nisbatan ingliz tilida yildan yilga o'tib kelyotgan an'analar, madaniyat va dinning ta'siri tufayli ayrim harakatlarda ham "shukronalik"ni bildiruvchi birliklar ham farq qilib o'zgarib kelmoqda. Taomlanish jarayonida dasturxon atrofida ingliz xalqi o'z taomlariga nisbatan shukronalikni taomni tanavvul qilishdan avval berilgan yemaklari uchun tashakkur va minnatdorchilikni bayon etishadi. Bu ijtimoiy kelib chiqish va dinning ta'siri deb aytsak adashmaan bo'lamiz.

Ingliz tilida minnatdorchilikning iqtisodiy tili. Amerika ingliz tilida minnatdorchilikning ko'plab ifodalari shaxsiy qarzdorlikni o'z ichiga olgan tranzaksion tilda beriladi. Misol uchun:

"I owe you a debt of gratitude," "Sizga minnatdorchilik qarzim bor", "Thanks, I owe you one," "Rahmat, bitta qarzimni o'tab qo'yay", "One good turn deserves another", "How can I ever repay you?", "Yaxshi amal yana bir yaxshilikni keltiradi" yoki "Qanday qilib sizga qarzimni qaytarishim mumkin?" kabi so'zlarni ishlatamiz.

Minnatdorchilikni bir turdagi tranzaksiya sifatida ko'rish odamlarni o'zaro foydali munosabatlar o'rnatishga undashi mumkin. Ammo bu shaxsiy va jamoat munosabatlarini iqtisodiy jihatdan – foyda va yo'qotish bo'yicha baholashga olib kelishi ham mumkin.

Ingliz tilidagi minnatdorchilik ko'pincha ko'pchiligimiz munosabatlarni shaxsiy manfaatlarimizga asoslangan iqtisodiy tranzaksiyalar sifatida ko'rishimizni aks ettiradi. Ammo agar biz munosabatlarga faqat shaxsiy va ehtimoliy moddiy foyda nuqtai nazaridan kirishsak, bu juda cheklovchi bo'lishi mumkin.

Shuning uchun, biz boshqa minnatdorchilik tillarini ko'rib chiqish juda foydali bo'lishi mumkin, deb ta'kidlaymiz. [1:3]

O'zbek tilida shukronalikni ifodalash. O'zbek tilida shukronalik ifodalari o'zining samimiyligi, diniy qadriyatlar bilan bog'liqligi va ko'proq ehtirom ko'rsatish bilan ajralib turadi. "Rahmat" so'zi eng keng tarqalgan va oddiy minnatdorchilik ifodasidir. Biroq, "katta rahmat", "sizga minnatdorman", "yordamingiz uchun rahmat" kabi iboralar, yordam yoki yaxshilik uchun chuqurroq minnatdorchilikni bildiradi.

“O‘ZBEK FILOLOGIYASI: MUAMMO VA YECHIMLAR” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

O‘zbek madaniyatida shukronalik, ayniqsa, oilaviy, diniy yoki do‘stlik aloqalarida keng tarqalgan va ahamiyatlidir. Shukronalik ko‘pincha faqat yordam uchun emas, balki samimiy ehtiros, mehr va hurmatni ifodalash uchun ham ishlatiladi. "Rahmat" so‘zi, o‘z navbatida, nafaqat yordam uchun minnatdorchilikni bildiradi, balki o‘zaro hurmat va e‘tiborni ko‘rsatadi.

O‘zbek madaniyatida shukronalik, ko‘pincha diniy qadriyatlar bilan bog‘liq bo‘lib, bu yaxshiliklarni tan olish va qadrlashda ham diniy bir muhitni tashkil etadi. Shukronalik, odatda, ruhiy jihatdan chuqurroq va odamlar o‘rtasidagi munosabatlar yanada o‘tkir va samimiy bo‘lishi kerakligini talab qiladi. [5:51-63]

Ingliz va o‘zbek tillaridagi shukronalik ifodalarini solishtirish. Ingliz va o‘zbek tillaridagi shukronalik ifodalari o‘xshashliklarga ega bo‘lishi bilan birga, madaniy kontekstdagi farqlarni ham aks ettiradi. Ingliz tilida shukronalik ifodalari ko‘proq to‘g‘ridan-to‘g‘ri va oddiy tarzda ishlatiladi. O‘zbek tilida esa shukronalik ko‘proq chuqurroq va samimiyroq ifodalashga moyildir.

Ingliz tilidagi shukronalik ifodalari ko‘pincha kundalik va oddiy munosabatlarda ishlatiladi. O‘zbek tilida esa minnatdorchilik ko‘proq ijtimoiy an‘analar, oilaviy va diniy qadriyatlar bilan bog‘liq holda ifodalanadi. Bu farq, shukronalikni ifodalashda samimiylik va hurmatning shaklini belgilaydi. Shu bilan birga, ingliz va o‘zbek tillarida shukronalik ko‘rinishlari ikki madaniyatdagi ijtimoiy normallarni, axloqiy qadriyatlarni va munosabatlarning umumiy tuzilishini aks ettiradi.

Shukronalik, har ikkala tilda ham, ijtimoiy munosabatlar va madaniy qadriyatlar bilan chambarchas bog‘liq. Ingliz va o‘zbek tillarida shukronalik ifodalari, ularning ijtimoiy, diniy va axloqiy kontekstlarini aks ettirgan holda, turlicha shakllarda mavjud. Ingliz tilidagi shukronalik ko‘proq oddiy va soddalashgan tarzda ifodalansa, o‘zbek tilida u chuqurroq, samimiyroq va diniy qadriyatlar bilan bog‘liq. Shukronalikni ifodalashda har ikki madaniyatning o‘ziga xos xususiyatlari, interkultural muloqotda e‘tiborli jihatlarni taqdim etadi va madaniy farqlarni tushunishda yordam beradi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. The Conversation. [2021]. *What Americans can learn from other cultures about the language of gratitude*. Retrieved from <https://theconversation.com/what-americans-can-learn-from-other-cultures-about-the-language-of-gratitude-170432>. 3
2. Taylor, S. [2014]. *The Language of Gratitude: A Cross-Cultural Study*. *Journal of Cross-Cultural Communication*, 10[2], 112-128.
3. Smith, J. & Wang, L. [2018]. *Gratitude and Social Exchange: A Comparative Perspective on English and Chinese Expressions of Thankfulness*. *Journal of Social Psychology*, 23[1], 45-58.
4. Lee, H. & Park, S. [2017]. *Religious Influence on Gratitude Expressions in Different Cultures*. *International Journal of Intercultural Relations*, 41, 17-30.
5. Mukhammadiev, A. [2020]. *Cultural Norms and the Expression of Gratitude in Uzbek and English*. *Tashkent State University Journal of Linguistics*, 5[1], 51-63.